

Onze defensie.

DOOR

W. C O O L, *Luitenant-Kolonel van den Generalen Staf.*

Verschillende vraagstukken omtrent onze landsverdediging eischen herziening, verbetering; andere moeten zelfs nog onder de oogen worden gezien, wachten nog op eenige oplossing.

Wij stellen ons voor onze denkbeelden daaromtrent in eene reeks artikelen in dit Tijdschrift uiteen te zetten, waarbij natuurlijk de *levende strijdkrachten* het eerst onze aandacht zullen vorderen.

De wijze, waarop deze volgens onze bestaande wetten gevormd worden, behoeft hier zeker geen afzonderlijke beschouwing. Trouwens, in het hieronder volgende zullen wij daarop toch herhaaldelijk moeten neerkomen.

I. HERZIENING DER MILITIEWETTEN.

„De zucht om in tijden waarin er geen oefeningen zijn, het blijvend gedeelte, als ik het zoo noemen mag, tot de kleinste proportiën te beperken, heeft in ons land tot een toestand geleid, die maakt, dat zoodra er oorzaak of mogelijkheid kan komen, dat men met een gewapende macht zal moeten optreden tegen eenig verzet, er onmiddellijk moet worden voorzien in de aanvulling van het bijna bespottelijk kleine aantal militairen, dat wij onder de wapenen hebben en dat in geen enkel land zoo klein is.”

Aldus onze Premier in de 37ste Vergadering der Tweede Kamer op 10 Maart jl. in antwoord op de interpellatiën van de Heeren MEES en TROELSTRA, betreffende de werkstaking op 31 Januari t. v.

En waar in die zelfde Vergadering de Minister-President, Dr. KUYPER, mededeelde, dat de sterkte, waarover wij in de laatste dagen van Januari beschikten te *Amsterdam* slechts 591 en te 's *Gravenhage* niet meer dan 770 combattanten bedroeg — tegenover een permanent garnizoen van 4000 man te *Brussel* en 6000 man te *Antwerpen* — en Zijne Excellentie ten slotte verklaarde met de wetenschap van de details, die de Regeering bezat, zich niet te durven indenken, waaraan *Amsterdam* en ons geheele land zou zijn blootgesteld geweest, als de Regeering ook maar één oogenblik gearzeld had... daar schijnt voorzeker voor-

ziening, om niet ten tweeden male verrast te worden en machteloos te staan, eene dringende noodzakelijkheid.

Op welke wijze is dit mogelijk?

De vraag, over welke middelen de Regeering volgens onze tegenwoordige Militiewet beschikken kan, moet hiervoor eerst beantwoord worden.

Volgens Art. 109 kan de Regeering, ter aanvulling van het ontbrekende, de ingelijfden bij de militie te land, die den bij Art. 107 bepaalden tijd onder de wapenen hebben doorgebracht ¹⁾, onder de wapenen houden of roepen:

bij de bereden korpsen voor niet langer dan 6 maanden;

bij de overige korpsen voor niet langer dan 4 maanden;

tot ten hoogste 7500 man tegelijk.

Hoe is men tot die 7500 man gekomen?

Vooreerst kwam dit cijfer overeen met dat van de Militiewet van 1861, waarbij $\frac{1}{7}$ der totale lichting, als blijvend gedeelte, kon worden aangewezen. Dit totaal bedroeg toch ad 5 lichtingen van 11000 man — het verloop in aanmerking nemende — circa 52.000 man, waarvan het $\frac{1}{7}$ of 7428 tot 7500 was afgerond.

Bovendien had de toenmalige Minister van Oorlog, de Generaal Kool, bij de behandeling van de tegenwoordige Militiewet in de Tweede Kamer opgemerkt, dat het blijvend gedeelte van de lichting 1900 — onder de oude Wet dus — voor de onbereden wapens 4218 man bedroeg, en dat dit bij de uitbreiding van het leger, ten gevolge van het verhoogde contingent, tot 5620 man zou moeten stijgen, terwijl het blijvend gedeelte van de bereden wapens, thans 610, tot het dubbele cijfer zou moeten klimmen, waardoor het geheele blijvende gedeelte eene sterkte van $5620 + 1220 = 6840$ zou moeten verkrijgen. Voor kadervorming en dekking der mobilisatie zou dat cijfer tot 7500 man moeten worden verhoogd.

Het is verder bekend, dat ofschoon de tegenwoordige Minister van Oorlog, de Generaal BERGANSIUS, voor dit jaar het blijvend gedeelte, wegens de kleine lichting (van 11000 man), waaruit dit nog moest worden gevormd, niet tot het wettelijk maximum, maar slechts tot 6500 man had opgevoerd, bij de behandeling van de begroting in de Tweede Kamer door den Heer VERHEY een amendement was voorgesteld om dit cijfer nog te verlagen. ²⁾ Dit amendement, intusschen door den voorsteller losgelaten, maar door den Heer SCHAPER overgenomen, werd in de zitting van 22 December 1902 verworpen.

Eindelijk gaf, waarop zich ook de Heer VERHEY bij de indiening van zijn amendement beriep, Art. 110 van de Militiewet aan de Regeering

¹⁾ $8\frac{1}{2}$ maand voor de onbereden korpsen;

18 maanden „ „ bereden „ ;

4 „ voor hen, die tot korte oefening worden ingelijfd.

²⁾ Juister gezegd, strekte het amendement tot verlaging van onderartikel 14 der begroting met f 2545.69, waardoor het blijvend gedeelte bij de onbereden wapens met circa 883 man zou verminderd worden.

de bevoegdheid, tot handhaving of herstel van de openbare rust en orde, de ingelijfden bij de militie te land, die onder de wapenen zijn of laatstelijk geweest zijn, onder de wapenen te houden of te roepen.

Dat intusschen aan deze bepaling misschien wel preventieve, bij mogelijkheid tot tijdige oproeping, maar geenszins afdoende repressieve waarde kon worden gehecht, bij *onverwacht* opkomende bedreiging der rust en orde, hebben de gebeurtenissen in de jongst verloopende maanden duidelijk aangetoond.

Op de basis van onze tegenwoordige Militiewet heeft dus de Regeering, wanneer zij zich op grond van de opgedane ondervinding niet verantwoord acht, na het vertrek met groot verlof der lichting van dit jaar, wederom den winter zonder voldoende macht onder de wapenen in te gaan, het recht:

- 1°. het blijvend gedeelte tot een maximum van 7500 man onder de wapenen te houden ¹⁾;
- 2°. de jongste lichting (of lichtingen) in haar geheel onder de wapenen te houden, onder gehoudenheid echter om in dit laatste geval, zoodra de ingelijfden zes weken onder de wapenen hebben doorgebracht, onverwijld een voorstel van wet aan de Staten-Generaal in te dienen, om het onder de wapenen blijven van die ingelijfden, zooveel noodig, te bepalen (Art. 110).

Daar eene vermeerdering van het contingent voor het blijvend gedeelte met slechts 1000 man boven het getal, dat dezen winter onder de wapenen bleef, zeker niet, als een afdoende maatregel, zal worden beschouwd, om voor de handhaving der orde te kunnen instaan, zou het tweede middel te baat moeten worden genomen en — nog onder den levendigen indruk van de jongste gebeurtenissen — allicht eene voldoende meerderheid in de Staten-Generaal vinden.

Zeker ware daardoor het gevaar voor rustverstoring verminderd en daarmee, wanneer althans ééne geheele lichting voldoende blijkt, hetgeen naar onze meening het geval zal zijn, ook het groote nadeel vermeden, dat gelijktijdig oudere lichtingen moeten opkomen, zooals dezen winter moest geschieden.

Intusschen rijst de vraag of deze weg, die vermoedelijk alsdan niet alleen voor den aanstaanden winter zou moeten worden bewandeld, wel de juiste moege heeten.

En daarnaast komt de vraag op, of men aldus niet *feitelijk* terugkeert tot den éénjarigen dienstdaag met eventueele verlenging, die na den langdurigen, daarover gevoerden strijd door het eindelijk aannemen der Militiewet 1901, verlaten scheen.

¹⁾ Van het middel, om ingevolge Art. 111 een deel der dienstplichtigen voor herhalingsoefeningen onder de wapenen te roepen en zodoende de sterkte te vermeerderen, spreken wij niet, daar dit middel slechts van zeer tijdelijken aard, in strijd met den geest der Wet en te nadeelig voor de oefeningen zelve zou wezen.

En of, waar aldus de gebleken noodzakelijkheid tot bestendiging van buitengewone maatregelen zou dwingen, het niet de voorkeur zou verdienen, ridderlijk ongelijk te bekenne en de Wet te herzien. ¹⁾

Deze vragen te stellen, is haar te beantwoorden.

In welke richting zal o. i. die herziening moeten plaats hebben?

Uit een zuiver *militair* oogpunt zou het zeker het meest aanbeveling verdienen, indien de eerste-oefeningstijd wederom op 12 maanden, met opkomst der ingelijfden in het najaar, stel 1 October, werd teruggebracht. Om dan toch de vóóroefeningen buiten het leger zooveel mogelijk te bevorderen — evenveel verkorting van den dienstdtijd *in* het leger, als thans daaraan toe te kennen —, zou kunnen worden bepaald, dat allen, die aan de vereischten van militaire bekwaamheid en lichamelijke geoefendheid voldeden, slechts 8 maanden hadden te dienen en daartoe eerst met Februari d.a.v. behoefden op te komen. De groote najaars-oefeningen in de 2de helft van September waren dan voor beide categorieën „le couronnement de l'édifice”, waarna alle niet voor het blijvend gedeelte aangewezenen, met groot verlof zouden vertrekken.

Tegenover de deugdelijke eischen, die men van militaire zijde voor de vrijstelling van eerste opkomst gedurende de maanden October—Februari kan stellen, zou voor ieder het groote voordeel staan, de *zekerheid* van dit voorrecht bij voldoening aan de gestelde eischen, welke zekerheid niet geschonken wordt door de tegenwoordige Militiewet, die slechts een getal van 5200 kortgeoefenden toelaat, en deze, zonder rekening te houden met het beschikbare aantal voorgeoefenden, dat aan de gestelde eischen voldoet, verhoudingsgewijze over de gemeenten verdeelt.

Thans toch bestaat de mogelijkheid, zooals reeds meermalen werd betoogd, dat in enkele plaatsen het getal der lotelingen, die aan de door de Regeering gestelde eischen van militaire bekwaamheid en lichamelijke geoefendheid voldoen — en die dus ingevolge Art. 104 het eerst voor de categorie der kort te oefenen in aanmerking komen —,

¹⁾ Onder het schrijven van dit artikel is inderdaad een voorstel tot wijziging der Militiewet door de Regeering aangekondigd, waarmede, naar men vermeent, uitbreiding van het blijvend gedeelte wordt beoogd. Aangezien dit intusschen bij de bestaande Wet (Art. 109) over 2 periodes telkens ten hoogste van 7500 man, reeds 15.000 man kan bedragen — bij eene sterkte der lichting van 17.500, waarvan nog het contingent voor de zeemillitie af te trekken — en dus nagenoeg geen uitbreiding toelaat, kan zonder principieele wijziging van de Wet eene oplossing alléén gevonden worden door in plaats van gelijke verdeeling, als thans, vermeerdering van het blijvend gedeelte in de meest gevaarlijk geachte periode tegenover evenredige vermindering in de minder gevaarlijke periode te stellen. Intusschen, hoewel hierdoor zeker rust en orde beter dan thans gewaarborgd kunnen worden, blijft eene meer principieele wijziging der Wet ons niet minder wenschelijk voorkomen, zoodat wij gemeend hebben onze beschouwingen daaromtrent niet achterwege te moeten houden.

grooter zou kunnen zijn dan het door die gemeente te leveren contingent, terwijl dit daarentegen in andere plaatsen onvoltallig is. In de eerste zullen dus vóórgeoefenden nogmaals eene volledige oefening ondergaan, in de laatste ongeoeffenden eene verkorte oefening ontvangen.

Dat deze verscheidenheid zeer storend op den geregelden gang van het onderricht moet werken, behoeft geen verdere uiteenzetting.

In de bestaande Militiewet dit nadeel te willen opheffen, — als waarop van verschillende zijden is aangedrongen — door allen, die aan de thans gestelde militaire en lichamelijke eischen voldoen den verkorten oefeningstijd toe te staan, zou zonder voldoende voorbereiding van ons volk zelf van te bedenkelijke gevolgen kunnen zijn. Bij noodzakelijk te stellen strenger eischen zou men slechts weinig stof verkrijgen, bij vrijgeveige of handhaving der thans bestaande bepalingen de deugdelijkheid van het leger ernstig in de waagschaal stellen.

Men vergete toch nooit op welke wijze de z.g. viermaanders *oneigenlijk* in *deze* Militiewet zijn opgenomen.

Oorspronkelijk in het Wetsontwerp van den Minister ELAND bestemd tot corvée- en wachtdiensten om in de plaats van het blijvend gedeelte te treden, vonden de 4-maanders in die bestemming hun „raison d'être” en in het daarvoor benoodigd aantal de verklaring van het sterkte-cijfer (van 5200). Het waren minderwaardige troepen, bestemd voor minderwaardige diensten. In oorlogstijd vulden (overvulden) zij dan ook slechts de depots.

Welke gebreken overigens aan deze categorie kleefden, is door den tegenwoordigen Minister van Oorlog in de(n) Militaire(n) Spectator van 1900 zeker duidelijk genoeg uiteengezet. ¹⁾

Ongetwijfeld is door den Generaal KOOL bij de overname en omwerking van het wetsontwerp-ELAND de militaire waarde dezer 4-maanders veel verbeterd: van minderwaardige, in den winter opkomende en slechts gebrekkig te oefenen troepen, zouden zij bij voorkeur uit de élite, de vóórgeoefenden, worden gevormd en in het beste jaargetijde Juni tot en met September worden geoefend.

Karakter en bestemming veranderden daarmee intusschen ook; van depottroepen zouden zij voortaan, evenals de volledig geoefenden, tot de troepen in eerste linie behooren.

En hoezeer men het nu ook moge toejuichen, dat deze troepen van den aanvang af nuttig zullen worden gebruikt, en het veel te groot aantal depottroepen, waarmee men in het ontwerp-ELAND eigenlijk geen raad wist, en die daarom eerst achtereenvolgens zouden opgeroepen worden, tot bescheidener proportiën is gedaald, zoo is daarmee het hoofdbezwaar tegen die instelling toch niet weggenomen.

Behalve toch dat bij de gewijzigde bestemming der kortgeoefenden het cijfer van 5200, dat aangehouden en in de Wet opgenomen werd,

¹⁾ „De Wetsontwerpen betrekkelijk de samenstelling en vorming onzer levende strijdkrachten.”

nu elke grond mist, heeft men, zonder dat het voorbereidend gymnastisch onderricht van de jeugd, als in Zwitserland, hier het burgerrecht verkregen had, zonder dat dit, als het ware, door jaren en jaren lange inwerking ons volk daartoe rijp had gemaakt en de vereischte militaire hoedanigheden geschonken, met dit „instituut” der 4-maanders een plotselingen sprong gedaan, een „leap in the dark”!

En aldus werden, zonder dat de basis behoorlijk was gelegd, aan een aldus te weinig vruchtbaar voorbereidend militair onderricht voorrechten toegekend, buiten alle verhouding.

De bezwaren van dit stelsel zijn reeds meermalen in dit Tijdschrift uiteengezet; wij mogen dus volstaan daarheen te verwijzen.¹⁾

Door de boven voorgestelde wijze zullen, met behoud van de voorrechten aan deugdelijke vóórroefening verbonden, de nadeelen van het instituut der (te) kort geoefenden worden opgeheven, waaronder niet het minst te noemen de moeilijkheid om uit deze catagorie het zoo hoog noodige militiekader te kweeken en het zeker niet denkbeeldig gevaar, dat langs dezen weg de bronnen van het Reservekader geheel opdrogen. Ook het blijvende gedeelte, dat men èn uit beginsel — men denke aan de daartegen in de Tweede Kamer gevoerde oppositie — èn om de daarin liggende onpaedagogische opleidingswijze, èn om den ongelijken druk, èn — last not least — om de kosten toch steeds zoo gering mogelijk zal wenschen te houden, kan bij het besproken stelsel aanmerkelijk verminderd worden, daar dit, zoolang althans het aantal kort te oefenen niet overwegend wordt, in hoofdzaak alleen noodig zal zijn gedurende het tijdperk van October tot Februari. In de volgende 4-maandelijksche periode toch, zijn de met October opgekomen manschappen voldoende geoefend en kan dus een blijvend gedeelte, met uitzondering van dat voor de bereden wapens en van hen, die tot kader worden opgeleid, vervallen.

Tegenover al deze voordeelen staan de meerdere kosten, al zullen deze langzamerhand verminderen, wanneer door deugdelijke gymnastische volksopvoeding het cijfer der kort te oefenen stijgt.²⁾

¹⁾ Zie o.a. de artikelen in de Maart-aflevering van dit jaar: „Iets over de 4-maanders” door S. en „Enkele opmerkingen over de 4-maanders” door J. H. VAN DER HEGGE ZIJNEN, Kapitein der infanterie.

²⁾ Aannemende, dat het cijfer van 5200 kort te oefenen der tegenwoordige Wet is bereikt, zouden, globaal geraamd, de meerdere kosten nog bedragen: 5200 man 4 maanden langer eerste-oefeningstijd ad f 21 per maand

$$5200 \times 4 \times f 21 = f 437.000$$

12.300 man, na aftrek van die voor de zeemilitie bestemd, volledig

$$\text{te oefenen, } 3\frac{1}{2} \text{ maand langer, } 11700 \times 3\frac{1}{2} \times f 21 = f 859.950$$

$$f 1.296.950$$

welk bedrag verminderd moet worden met het in de periode Februari tot en met Mei minder blijvend gedeelte, stel 5000 man

$$5000 \times 4 \times f 21 = f 420.000$$

$$\text{Blijft } f 876.950$$

$$\text{of rond } f 900.000$$

Door alsdan verder, evenals bij de tegenwoordige Militiewet, de sterkte van het leger uit 8 dezer lichten te doen bestaan, zal naar onze meening een goed leger worden verkregen, geschikt tot handhaving der binnenlandsche rust en tot wering van vreemd geweld.

Is langs dezen weg de quaestie op de beste wijze opgelost?

Zeker niet voor hen, die — vooral na de jongste gebeurtenissen — meenen, dat het zwaartepunt van de bestemming van het leger zich vooral naar het eerste deel zijner taak heeft verplaatst. Heeft toch von BOGUSLAWSKI — in hun gedachtengang — niet als met zienersblik gewaarschuwd: „die allgemeine Wehrpflicht taugt nur unter der Bedingung, dasz das Fundament der Autorität in Staat und Familie, der kriegerische Geist des Volkes — wohl zu unterscheiden von dem chauvinistischen — unerschüttert sei”. ¹⁾

En al zou eene wijziging der Militiewet in boven aangegeven geest ons nog niet die algemeene weerplicht schenken, op het punt, waarop het hier aankomt, de recruteering van het leger uit alle lagen der maatschappij met betrekkelijk korten dienstdienst in het leger, hebben wij zeker op Duitschland niets voor. Integendeel!

¹⁾ Moge men ten opzichte van de gezindheid van ons volk aan de vrees — altijd eene slechte raadgeefster — geen te groote plaats toekennen, het zou daarom toch verkeerd zijn v. BOGUSLAWSKI's ernstige woorden uit het hoofdstuk „Innere Triebfedern” van zijn „Taktische Folgerungen aus dem Burenkriege” over het hoofd te zien: „..... Aber wir müssen hier nothwendig auf ein allgemeines Gebiet übertreten weil Volk und Heer in unaufslicher Verbindung stehen. Weshalb war das moralische Element in der Armee mit welcher der grosse Kaiser in den Krieg zog, so vorzüglich? Weil der patriotische und monarchische Gesinnung, der militärische Geist, das strenge Pflichtgefühl noch im Volke wurzelten, fest zusammen geschweisst durch die Erziehung der über ein Halbjahrhundert dauernden allgemeinen Wehrpflicht und einer Volksschule, deren Leistungen man zwar zu hoch anschlug, die aber im Allgemeinen dem Heer in die Hände arbeitete. Wodurch waren die römischen Heere zur besten Zeit so furchtbar? Durch die strenge Zucht im Staate, begründet auf die Zucht des Hauses in welchem der pater familias fast unumschränkt herrschte. Dies war die Quelle der römischen Disziplin in der Blüthezeit des Staates, und diese Rückwirkung zwischen Volk und Heer wird zu allen Zeiten vorhanden sein”.

„Stehen wir — vraagt v. BOGUSLAWSKI ten slotte — in diesen Punkt noch „auf derselben Stelle wie unter den grossen Kaiser?” Men begrijpt het antwoord. Veel te veel, zegt v. B., wordt de invloed van de socialistische pers over het hoofd gezien, die dag aan dag de liefde voor vaderland en vorstenhuis ondermijnt, den officiersstand en het leger hoont. Ook de veel te ver gaande humanitaire richting in de strafwetgeving, in de publieke meening, enz. heeft daaraan schuld.... „Und man glaubt wirklich nicht, dasz das Alles endlich jenen Geist, der unsere Schlachten schlug, untergraben musz?”

Tegen die te ver gedreven humanitaire richting, den ziekelijken geest onzer dagen, de losheid van wetten en instellingen te waken, blijft ongetwijfeld de plicht van den Staat!

Duchtte men zorgvol en hoofdzakelijk het socialistisch, of juist gezegd het anarchistisch gevaar, dan ware terugkeer tot de kleinere, maar permanente huurlegers van vroeger eeuwen een dringende eisch.

Geen reactie intusschen op geenerlei gebied!

Zeker de in de afgelopen periode geuite minachtende vraag: „wat is de Staat?” mag nimmer meer kunnen worden herhaald.

In laatste instantie blijve steeds — zooals wij verder zullen nagaan — eene te allen tijde voldoende sterke legermacht beschikbaar tegen mogelijke afdwalingen van eene, soms maar al te gemakkelijk mede te slepen en te misleiden volksmassa... Maar, opleiding en opvoeding van het volk, opwekking tot plichtsbesef en eergevoel, tot liefde voor de groote gemeenschap, het vaderland, blijve steeds het streven van elke Regeering, billijkheid en rechtvaardigheid de hechtste zuil van haar gezag!

Dan zal ook de hoofdbestemming van het leger naar buiten gericht blijven, de verdediging onzer onafhankelijkheid!

Die schoone taak eischt de deelname van *al* onze krachten, van het *geheele* Nederlandsche volk!

Op de boven voorgestelde wijze nu wordt geen schrede verder gezet op den weg, dien wij bij het ontwerp-ELAND en de aanneming der legerwetten eenmaal ingeslagen hebben, en die naar het volksleger in goede beteekenis moet leiden. Het beperkte contingent met zijn ongelijken druk blijft gehandhaafd. Het niet te rechtvaardigen beginsel, dat slechts een deel der weerbaren aan de verdediging des lands deelneemt en de lasten daarvan draagt, blijft in stand gehouden. De hooge kosten zullen een beletsel vormen om buiten het leger aan landweer en landstorm de zoo hoog noodige aandacht te wijden en de daarvoor vereischte noodzakelijke uitgaven te bestrijden.

En aldus zou het voorschrift van art. 180 der Grondwet, dat alle Nederlanders, daartoe in staat, verplicht zijn mede te werken tot handhaving der onafhankelijkheid van het Rijk en tot verdediging van zijn grondgebied, eene doode letter blijven!

Op welken grondslag moeten dan onze legerwetten berusten?

Zoo schoon is hierop het antwoord door den Generaal REUTHER gegeven — al kunnen wij met de door hem aanbevolen wijze van uitvoering niet medegaan — in de erfenis, die hij ons liet ¹⁾, dat wij niet kunnen nalaten die woorden hier letterlijk weer te geven, daar zij nog niets van hun waarde verloren hebben:

„Indien wij ten volle bewust zijn, dat de verdediging des lands niets minder voor ons is dan een strijd om ons onafhankelijk en zelfstandig volksbestaan, en wij ons de treurige gevolgen van vreemde overheerschings voor den geest brengen, dan komen wij ongetwijfeld tot de overtuiging, dat wij ons moeten verdedigen, en dat tot het voeren van dien strijd op al de krachten des lands moet kunnen worden gerekend.

¹⁾ „De dienstplicht in verband met de voorstellen der Staatscommissie”, uit de nagelaten papieren van Generaal REUTHER.

„De beschikking over die krachten dient ons door onze militaire organisatie te worden gegeven, door bij de regeling van den dienstplicht in beginsel aan te nemen, dat de gewapende medewerking der weerbare bevolking van dienstplichtigen leeftijd tot de verdediging verzekerd moet zijn.

„Ten eerste moet dit beginsel op den voorgrond staan om zijne moreele waarde.

„Te dikwijls wordt bij de regeling onzer levende strijdkrachten getracht het voorbeeld der groote mogendheden na te volgen, en wordt uitsluitend rekening gehouden met de materieele kracht, die aan een leger, bestaande uit een bepaald aantal dienstplichtigen, kan worden gegeven, hoezeer iedereen voelt, dat aangezien in een klein land, als het onze, de materieele kracht van dat leger altijd betrekkelijk gering zal zijn in verhouding tot die van onzen vijand, langs dien weg geen zelfvertrouwen kan worden opgewekt, maar moedeloosheid wordt te weeg gebracht.

„De zedelijke factoren, waardoor de kracht eens volks zoo zeer kan worden verhoogd, mogen ook bij de regeling van ons krijgswezen vooral niet worden verwaarloosd. Ongetwijfeld zijn liefde voor het vaderland, vrijheidszin en geestkracht onmisbare voorwaarden om zelfs een klein volk het besluit te doen nemen dat vaderland te verdedigen. Doch dit is niet voldoende. Om dat volk den strijd tegen een overmachtigen vijand te doen opnemen, en, alle gevaren trotseerende, zelfs bij het ondervinden van tegenspoed, dien te doen volhouden zonder den moed te verliezen, is meer noodig. Hiertoe moet het buitendien voelen, dat het de kracht bezit, om een dergelijken strijd met kansen op gunstigen uitslag vol te houden. En dat zal alleen dan het geval zijn, indien dat volk in zijn geheel de wapens tot het verdedigen van zijn bestaan kan voeren, en zodoende het zelfvertrouwen erlangt aan ieder eigen, die zich in staat voelt op eigen kracht te steunen en gewapenderhand tot zijne verdediging op te treden.

„Welnu, dit gevoel moet bij het volk worden opgewekt. Doch dit geschiedt niet, indien men, in plaats van de weerbare bevolking van dienstplichtigen leeftijd, door het organiseren eener volkswapening, de wapens in handen te geven, de voorstellen der Staatscommissie volgt ¹⁾, en de taak der verdediging opdraagt aan het leger, bestaande uit een zeker aantal dienstplichtigen, en zodoende het volk den indruk blijft geven, dat de verdediging des lands de taak is, uitsluitend van dat leger en niet eene zaak, die het geheele volk aangaat.

¹⁾ Ingesteld bij K. B. van 10 Juni 1888, No. 26, tot voorbereiding der wettelijke regeling van den militair dienstplicht. Gelijk bekend, stelde deze bij invoering van den persoonlijke dienstplicht voor jaarlijks, van de $\pm$ 40.000 ingeschrevenen, 12.500 man ter volledige (voor één jaar) en 4000 voor verkorte oefening (voor 3 maanden) op te roepen; de duur van den dienstdtijd zou 8 jaar in het leger, 5 jaar in de landweer en 7 jaar in de reserve der landweer bedragen.

„Ten andere is het een vereischte, dat de geheele weerbare bevolking van dienstplichtigen leeftijd met de wapens in de hand aan de verdediging deelneemt, omdat wij dan alleen over voldoende materiele krachten zullen beschikken om den strijd tegen een wellicht zeer machtigen vijand met gunstige kansen te kunnen volhouden.

.....„Ten derde moet onze militaire organisatie de gewapende medewerking van de weerbare bevolking aan de verdediging des lands verzekeren, omdat die eisch onvoorwaardelijk op het oogenblik van den strijd zal worden gesteld. Wanneer het „te wapen” door het land zal weerklinken, zullen die woorden niet alleen gericht zijn tot het leger, zelfs na invoering van een twintigjarigen dienstdienst en nadat de dienstvervanging er bij zal zijn afgeschaft, maar tot alle weerbare mannen des lands. En gelooft men waarlijk, dat in zulk een oogenblik de geestdrift der bevolking zou worden opgewekt en aan het nationaal gevoel worden voldaan, indien slechts een beperkt aantal dienstplichtige burgers, vroeger daartoe op een of andere wijze aangewezen, onder de wapenen werd geroepen en diensengevolge tal van gehuwde mannen en vaders van gezinnen tot 33-jarigen en wellicht ouderen leeftijd tegenover den vijand werd geplaatst, terwijl een groot aantal vrijgelatene of vrijgestelde krachtige jongelieden, wegens gebrek aan oefening in den wapenhandel in het leger, ongeschikt zou worden verklaard om deel aan den strijd te nemen en daarom aangewezen werden om grond te verwerken of andere diensten te verrichten.

„Zouden bovendien door dergelijke organisatie de militaire plichten en lasten niet op hoogst ongelijkmatige en onrechtvaardige wijze onder de bevolking worden verdeeld?”

Onze militaire organisatie moet zich dus — wij zeggen het den Generaal REUTHER na — van den aanvang van den oorlog af, de gewapende medewerking van de weerbare bevolking van dienstplichtigen leeftijd tot de verdediging des lands verzekeren. De vraag is nu slechts hoe moet die militaire organisatie, welke ons een weerbaar volk, een waarlijk Nederlandsch volksleger zal schenken, zijn ingericht?

In hoofdzaak staan hiertoe twee wegen, beide gebaseerd op den almeenen dienstplicht, open:

Langs den eenen komt men, door naast een klein, maar deugdelijk leger eene behoorlijk georganiseerde en goed geoefende volkswapening in het leven te roepen. Het jaarlijksch contingent daartoe in 2 deelen te verdeelen, waarvan het kleinste te bestemmen voor het leger, geschikt om dadelijk op te treden in onze buitenprovinciën tot vertraging van 's vijands opmarsch naar het hart des lands en tot handhaving onzer neutraliteit, en in eene latere periode van den oorlog om het actieve element der verdediging te vormen en daarmee uitvallen op groote schaal te verrichten. Het grootste deel, de volkswapening, zou de krijgsmacht vormen voor de passieve verdediging van een zoo groot mogelijk gedeelte van ons grondgebied, voor de z.g. locale verdediging, voornamelijk van ons polderland.

Dat was het stelsel van den Generaal REUTHER, dat eenigszins gewijzigd ook in de ontwerp-legerwetten van den Minister SEYFFARDT was belichaamd en thans in den Eerste-Luitenant der Artillerie W. E. VAN DAM VAN ISSELT een warm aanhanger vindt.¹⁾

Intusschen, hoeveel voor dit stelsel ook te zeggen valt en met hoeveel talent de verschillende voordeelen ook nu weder worden bepleit, een stelsel, waarbij het gewapende volk *naast* het leger wordt gesteld, kan ons niet bevredigen.

Allerminst het stelsel REUTHER, waarbij de dienstplicht vervuld werd in het leger of in de volkswapening en plaatsvervanging, omruiling dus tusschen beide deelen, was toegestaan, waardoor de beste krachten aan het leger konden ontvallen, terwijl ook de oefeningen van de volkswapening van te weinig beteekenis worden geacht.²⁾

Het stelsel SEYFFARDT, waarbij de dienstplicht mede vervuld zou worden of bij het leger of bij de schutterij³⁾, welke naam bij de ontwerp-legerwetten voor de volkswapening behouden bleef, stond, daar het geen omruiling tusschen beide categorieën toeliet, uit een zedelijk en krijgskundig oogpunt ongetwijfeld hooger. De oefening der locaal georganiseerde schutterij, welke hoofdzakelijk plaatselijk zou geschieden, zou hierbij echter, evenals in het eerste stelsel, veel te wenschen hebben overgelaten.

In dat opzicht staat zeker bovenaan het stelsel VAN DAM VAN ISSELT, dat, wat het leger betreft, het goede uit het ontwerp SEYFFARDT, overnam en voor de niet daarbij ingedeelden, de volkswapening, een twee-maandelijkschen oefeningstijd in kampen voorstelt, nadat zij bij voorkeur reeds eene locale recruteschool bij het voorbereidend militair onderricht hebben doorloopen.

Op die wijze zal voor deze categorie — de landstorm of poldertroepen, zooals de heer VAN DAM VAN ISSELT hen noemt — voor het bijzondere, door hem beoogde doel eene dadelijk bruikbare en voldoende geoefende macht te verkrijgen zijn.

Zal echter een dergelijk passief sterke macht ons beste stelsel van verdediging vormen, past ons dan het schild beter dan de lans?

Zal ook bij dit (verbeterde) stelsel, de kaderquaestie, de behoorlijke encadreering der volkswapening, niet een onopgelost vraagstuk blijven?

¹⁾ Zie diens „De ontwikkeling van ons Krijgswezen sedert Nov. 1813” en artikelen in „Allen Weerbaar”, Mei 1903, waaraan wij bovenstaande omschrijving ontleenden.

²⁾ Gedurende de eerste 5 dienstjaren: 100 uren per jaar, gedurende de laatste 5: 50 uren per jaar.

³⁾ Het verschil tusschen beide stelsels bestond hierin, dat bij den Generaal REUTHER ook de in het leger gediend hebbenden — na 5 jaar — in de volkswapening werden opgenomen, terwijl bij den Overste SEYFFARDT de dienst in het leger en in de schutterij — door loting uitgemaakt — van het begin tot het einde gescheiden bleef.

Bij den korten dienstdtijd dezer zal hieruit toch nagenoeg geen kader te vormen wezen, zoodat dit te haren bate schier uitsluitend uit het leger — verreweg het kleinste deel — zal moeten worden gevormd.

En bovendien, zullen bij deze organisatie ten gevolge van de loting, al beperkt men het contingent door allerlei strenge (maar daarom nog geenszins billijke) eischen nog zoozeer, de militieplichten en -lasten niet op hoogst ongelijke wijze op de bevolking blijven drukken.... waartegen, zooals wij boven zagen, de Generaal REUTHER zoo ernstig waarschuwde.... in theorie?

En bovenal, zal het moreele standpunt geen schade lijden, zal men toch, door het wederom scheppen van eene, zij het dan ook veel verbeterde schutterij, niet opnieuw den stempel der minderwaardigheid op het grootste deel onzer weerkracht drukken en dit van het begin af aan tot een kwijnend bestaan veroordeelen?

Neen, daarom geen leger *naast* het gewapende volk, maar „*het* leger *het* gewapende volk”.

De gymnastische opleiding, op de lagere school reeds aangevangen, vinde voor de geheele mannelijke jeugd in het leger haar voortzetting en voltooiing.¹⁾

En die hoogere school door allen gelijkelijk te doorloopen, wekke den gemeenschappelijken zin tot mannelijke deugden, tot orde en plicht, tot liefde voor aller vaderland!

Wij zullen thans onderzoeken op welke wijze, met vermindering van de bezwaren en nadeelen, die door den heer VAN DAM VAN ISSELT daaraan toegekend, — waaronder voornamelijk de te groote uitbreiding, de „verwatering” van het leger — deze tweede weg voor ons land is te verwezenlijken.

Volgens den staat, behoorende bij het Verslag nopens den afloop van de lichting voor de Nationale Militie in het jaar 1901 (Bijvoegsel der Staatscourant van 13 Maart 1902), bedroeg het aantal ingeschrevenen voor de nationale militie..... 47.809

en werden hiervan uitgesloten	71	
overleden na de loting	33	
vrijgesteld wegens broederdienst (volgens de toenmalige		
bepalingen)	9424	21.476
„ van de eenige zoons (als boven)	5098	
„ wegens militairen dienst	1541	
„ „ ziekelijke gesteldheid, gebreken of te		
kleine maat	5309	
zoodat er beschikbaar bleven	26.333	

¹⁾ Reeds door SCHARNHORST, den grondvester van de Duitsche legerinstellingen, en later door v. BOYEN voortgezet, is de beteekenis van de algemeene weerplicht en hare werking op den fysieken en moreelen toestand van het volk erkend en in het leger in vreedstijd de beste school voor aankweeking van mannelijke en nationale deugden gezien.

Hierbij valt op te merken:

dat ingevolge de bepalingen van de tegenwoordige Militiewet (Art. 47) de eenige zoons niet meer vrijgesteld zijn en uit een gezin met een on-even aantal zonen de grootste helft, in plaats van als vroeger de kleinste, moet dienen, door welke beide beperkingen der vrijstellingen vermoedelijk over ongeveer 8000, of na aftrek van de lichamelijk ongeschikten, over circa 7000 dienstplichtigen meer zal kunnen worden beschikt;

dat daarentegen bij de tegenwoordige Militiewet, behalve aan geestelijken en hen, die daarvoor worden opgeleid, in bijzondere gevallen — waaronder te verstaan, wanneer de ingelijfde onmisbaar is voor het gezin — ontheffing van den werkelijken dienst kan worden verleend (Art. 113).

Door vrijzinnige toepassing van dit zoo juiste beginsel kunnen, zonder schade voor de militaire, de sociale belangen zeer worden gebaat.

Uit een militair oogpunt zal het verder zeer wenschelijk zijn de fysieke eischen voor de toelating te verscherpen. Wie het groot percentage nagaat van zieken en achterblijvers, die in een veldtocht in de eerste dagen van actie aan het leger ontvallen en de hospitalen vullen; wie nagaat, welke zware vermoeienissen en ontberingen bij de heden-daagsche oorlogsvoering reeds *dadelijk* kunnen gevorderd worden, zal de lichamelijke eischen voor de ingelijfden zeker zeer hoog stellen.

Het is daarom, dat bij het oorspronkelijk wetsontwerp van den Minister ELAND — op advies van den geneeskundigen dienst — de minimum lengte voor de in te lijven dienstplichtigen van 1.55 op 1.57 was gesteld, welke wijziging ongelukkig geen meerderheid in de Volksvertegenwoordiging kon vinden.¹⁾ Toch werd hiermede geenszins eene nieuwigheid beoogd. Bij de Militiewet van 1820 was reeds deze minimum-maat aangenomen. Bij de nieuwe Militiewet van 1861 intusschen — toenmaals vermoedelijk met het oog op de aanzienlijke uitbreiding, die het contingent verkreeg — werd zij tot 1.55 verminderd. Sedert is echter — gelukkig verschijnsel — de lengte-standaard in ons land voortdurend toenomen. Het aantal lotelingen toch, dat, als beneden deze maat, moest worden afgekeurd, bedroeg in 1863 12.98 %; in 1870 9.32 %; „ 1880 5.5 „; „ 1890 3.68 „; „ 1899 2.89 „.²⁾

Zeker niet ten onrechte vormde zich na de oorlogen van 1864, 1866 en 1870 de meening, dat de Deutsche schoolmeester de overwinning had doen behalen. Men gevoelde, als het ware, instinctmatig, dat niet zoozeer de bloote oproeping der massa's maar de bezielende kracht, die uit de lichamelijke en geestelijke opleiding van het Deutsche volk uitging, het leger had doen zegepralen. De zienswijze won daarbij steeds meer veld, dat de militaire vorming in zekeren zin, als de voortzetting en uitbreiding van de school, moest worden beschouwd.

Zie verder Dr. Däms: „Ueber die volkswirtschaftliche Bedeutung der allgemeinen Wehrpflicht“. Beiheft zum Mil. Wochenblatt 1902, Heft 10.

¹⁾ Zie het artikel van v. S. in „De Militaire Gids“ 1901: De minimum-lengte voor militieplichtigheid.

²⁾ Zie VOSMAER „Onze legerwetten“.

Zooals bekend, ging de Staatscommissie van 1888 nog verder en stelde zij als minimum 1.60 M. voor, terwijl zij tevens eene bepaling wilde opgenomen hebben, die eene voldoende ontwikkeling van de borstkas in verhouding tot de lengte voorschreef.

Laat ons hopen, dat bij wijziging der Militiewet op deze quaestie teruggekomen worde.

Het komt ons voor, dat door aldus in ruime mate vrijstellingen te verleenen aan de kostwinners van gezinnen ¹⁾, door scherpe bepalingen omtrent de fysieke geschiktheid vast te stellen, het aantal beschikbaar komende dienstplichtigen op dit oogenblik niet veel boven het vroeger vermelde, bij de vorige Wet beschikbaar blijvend cijfer van 26.333 — laat ons in ronde cijfers stellen 26.500 — zal stijgen. ²⁾

In deze meening worden wij versterkt, doordien ook de heer SEYFFARDT in meervermelde voordracht bij zuivere toepassing van den algemeenen dienstplicht tot een cijfer van 25.000 dienstplichtigen komt en ook door hem wordt gereleveerd, dat in landen, waar algemeene of nagenoeg algemeene dienstplicht bestaat, het beschikbare cijfer toch niet meer dan 50 à 60 % van het aantal dienstplichtigen bedraagt. ³⁾

¹⁾ Door den heer SEYFFARDT in meergenoemde voordracht op 1500 gesteld.

²⁾ Mocht verzwarende van de fysieke eischen onverhoopt niet door de Volksvertegenwoordiging worden toegestaan, dan zou het jaarlijksch contingent allicht met een paar duizend man worden verhoogd. Deze voor den velddienst minder geschikte dienstplichtigen waren dan voor de hulpdiensten, als militaire werkers in kazernes en magazijnen, voor bureeldiensten, bij genie- en artilleriewerkplaatsen, laboratoria, enz. te bezigen. Evenals in Denemarken ware de dienstdienst op 7 maanden te stellen — waarvan 1 tot het verkrijgen van de hoogst noodige militaire vorming — en zou de jaarlijksche opkomst verder in 2 gedeelten moeten plaats hebben.

³⁾ In Denemarken 50 %. Zie o. a. de lezing van den Overste Baron VAN VOORST TOT VOORST „Een en ander over de militaire instellingen van Denemarken” in 'Krijgswetenschap op 28 Januari 1898.

In Zwitserland nog geen 50 %. Zie de Verslagen van den Zwitserschen Bondsraad. Over 1902 werden van de 33.667 personen van dienstplichtigen leeftijd slechts 16.494 ingelijfd, over 1901 16.467, over 1900 16.234, enz.

Volgens de Bijlagen V en VI van SCHÖNSTEDT'S „de Nederlandsche Infanterie” 1898 bedroeg het procent:

	dat jaarlijks wordt ingelijfd van de personen, die den dienstplichtigen leeftijd bereiken:	van de bevolking, dat jaarlijks volledig wordt geoeftend:
In Frankrijk.....	69.84	0.60
Denemarken.....	64.70	0.45
Rumenië.....	55.66	0.22
Italië.....	53.81	0.27
Zwitserland.....	48.64	0.57
Spanje.....	46.67	0.28
Duitschland.....	45	0.36
Rusland.....	30	0.24
Nederland.....	27.25	0.23
België.....	24.18	0.22

Waar wij dus in ons stelsel — d.i. dus *allen* dienstplichtig, die de tegenwoordige wet (met verscherping der fysieke eischen) beschikbaar doet komen — op ruim 55 % van het totaal aantal dienstplichtigen rekenen, gelooven wij niet ver bezijden de waarheid te gaan. Zelfs zouden wij, met behoud van dit zelfde percentage en van het zelfde totaal-cijfer dus, ons stelsel op den zuiver algemeenen dienstplicht hebben kunnen baseeren. Evenals in Denemarken en Zwitserland hadden wij dan slechts op meer afkeuringen en vrijstellingen moeten rekenen. Intusschen komt ons dit toch minder rechtvaardig voor. Met al die — overmatige — vrijstellingen, enz. in beide genoemde landen sluit men toch — om de kosten — personen buiten het leger, die daarbij zeer goede diensten konden bewijzen, waardoor sommige gezinnen onnoodig te gering, andere onevenredig zwaar belast kunnen worden. Niettegenstaande de weerbaarheidsbelasting, leidt dit stelsel daar dus toch tot onbillijkheid en willekeur. Volgens ons voorstel is de druk meer gelijk over de gezinnen verdeeld; geen enkel met een of meerdere zonen blijft zonder deugdelijke gronden vrij, de grootste helft der zonen dient met de wapens, de kleinste op andere wijze in den landstorm, waarover later.

Bij onze verdere beschouwingen zullen wij dus, uitgaande van de zelfde basis als de tegenwoordige Militiewet, aannemen, dat wij met inbegrip van de 600 man voor de zeemilitie bestemd, die ook onder de 17.500 man van de tegenwoordige Wet zijn begrepen, jaarlijks over rond 26.500 dienstplichtigen kunnen beschikken.

Hoe lang moet nu voor deze de dienstdtijd worden vastgesteld? Zooals wij weten, bedraagt die bij de tegenwoordige Wet (Art. 6) ruim 8 jaren, waardoor in oorlogstijd over 8 volledige lichtingen of — het verloop door sterfte als andere redenen in aanmerking genomen — over $6.94 \times 17.500 = 121.450$ dienstplichtigen kan worden beschikt. ¹⁾

Het komt ons voor, dat met deze legersterkte in eerste linie, bij goede organisatie, waarover in een volgende aflevering nader, op zeer voldoende wijze in onze verdediging is te voorzien.

Op welke wijze hopen wij later aan te toonen.

Deze legersterkte ongeveer dus aanhoudende, behoeft, bij het verhoogde contingent van 26.500 man, de dienstdtijd slechts ruim 5 jaren te bedragen. ²⁾

Na de aanneming der Militiewet (1901) bedragen deze cijfers voor ons land resp. 38 % en 23 %.

(In het laatste cijfer kwam geene wijziging door de schier evenredige toename van het aantal volledig te oefenen dienstplichtigen van 11.000 tot 12.300 en van het bevolkingscijfer — thans 5.263.232).

¹⁾ Zie Bijlage A.

²⁾ Het verloop na 5 jaren in aanmerking nemende, zou de legersterkte slechts $4.45 \times 26.500 = \text{circa } 118.000$ man bedragen. Intusschen komt ons deze

Welke groote voordeelen door deze verkorting van den dienstdtijd uit een sociaal en militair oogpunt bereikt kunnen worden, behoeft zeker geen betoog!

Verjonging van het leger, d.i. vermindering van den druk voor alle dienstplichtigen, vermindering van het contingent gehuwden en vaders, verhooging van het weerstandsvermogen!

Verjonging van het leger — het ideaal van elken legerhervormer! ¹⁾

Gaan wij thans na hoe lang de *eerste-oefeningstijd* voor onze dienstplichtigen zou moeten worden gesteld. Het spreekt vanzelf, dat men daarbij van militaire zijde, met het oog ook op hetgeen landweer en landstorm nog zullen vragen, zijn eischen, zoover als dit zonder schade mogelijk is, zal moeten matigen.

Zonder dus opnieuw hierover den strijd te openen, meenen wij ons voor onze onbereiden troepen aan den 8½-maandelijkschen eerste-oefeningstijd te mogen houden. Wat echter de 4-maanders betreft, gaven wij boven reeds als onze meening te kennen, dat de lichaamsoefeningen, het gymnastiekonderwijs, nog niet voldoende in de opvoeding van ons volk zijn doorgedrongen om den sprong te wettigen, dien men voor een deel van den 12-maandelijkschen eerste-oefeningstijd tot den 4-maandelijkschen deed, noch het groote voorrecht te billijken, dat daardoor aan de

eenigszins geringere sterkte geen groot bezwaar voor. Vooreerst toch bestaat de mogelijkheid — zie de Noot boven — dat het aantal beschikbaren de 26.500 overtreft — bij 27.300 ware juist de tegenwoordige legersterkte verkregen — en ten andere zal dit cijfer bij de jaarlijksche aanwas der bevolking (van circa 60.000 personen per jaar) toch vermoedelijk binnen niet te langen tijd bereikt worden.

¹⁾ Verjonging van het leger — „dabei keine Familienväter mehr” — stond mede op het programma van KEIZER WILHELM II bij de verkorting van den drie- tot den tweejarigen dienstdtijd in Duitschland (1893). Het jaarlijksch contingent, behalve nog de Einjährigen, de vóór de inlijving vrijwillig in dienst getreden en de „Erzatz”, werd toch daarbij van 175.000 op circa 229.000 gebracht (dit jaar rond 228.500, waarbij nog een overcompleet van rond 85.000 volkomen bruikbare mannen bleef, die bij de Ersatzreserve werden ingedeeld).

Met dit twee jaar onder de wapenen blijvend contingent — geëncadreerd door 80.000 onderofficieren — en niet meer dan 2 klassen reservisten (bij de infanterie nog geen $\frac{1}{3}$ van het effectief uitmakende) is men thans in staat in alle behoeften van het leger in 1ste linie te voorzien en bevat dit alleen mannen beneden de 25 jaar — evenals bij onze voorstellen — op enkele uitzonderingen na ongehuwd.

Sedert 1900 kunnen al de formaties van het actieve leger en voor den 1sten ban der landweer uit de eerste 7 jaarklassen bestaan, uit mannen dus beneden de 28 jaar. Eene verjonging dus van 5 jaar in vergelijking met vroeger!

Van af 1905 zal met een totaal van 12 jaarklassen — dus tot het 33ste jaar — het Duitsche leger eene sterkte bereiken van 2.740.000 of 400.000 meer dan vóór de wet van 1893 met 19 jaarklassen (tot het 40ste jaar) werd verkregen! (Journal des Sciences militaires, Oct. 1902 en Internat. Revue, Maart 1903.)

vóórgeoefenden boven de categorie der 8½-maanders werd geschonken.

Wij zouden daarom zonder de mogelijkheid van het verkrijgen van het voorrecht van den verkorten 4-maandelijkschen oefeningstijd geheel op te heffen, met den bestaanden toestand meer rekening wenschen te houden, en zoolang de verplichting tot het geven van gymnastiekonderwijs op de lagere scholen vrijwel eene doode letter blijft ¹⁾ en van andere *georganiseerde* sport als opvoedmiddel evenmin sprake is, aan het voorbereidend militair onderwijs slechts die waarde willen toekennen, die het *hoogstens* kan bezitten. Door dan aan *allen*, die aan het programma van militaire bekwaamheid en lichamelijke geoefendheid voldoen —, eenigszins gewijzigd wellicht overeenkomstig de opmerkingen van S. in bovengenoemd artikel in het Maart-nummer van dit Tijdschrift, eene verkorting van den eerste-oefeningstijd van 2½ maand toe te staan, wordt die tijd dus voor deze categorie tot **6** maanden teruggebracht. Waar van militaire zijde al het mogelijke tot bevordering van dit onderricht geschiedt ²⁾ en het voorrecht aan ieder, die zich daartoe de noodige inspanning getroost, verzekerd is, laat het zich aanzien, dat na enkele jaren voor een niet onbelangrijk deel van het contingent de **6**-maandelijksche eerste-oefeningstijd, als norm, zal gelden.

Herhaaldelijk reeds is, zij het ook, dat men zich daarbij op een geheel ander standpunt stelde, op het invoeren van een 6-maandelijkschen eerste-oefeningstijd aangedrongen. De toenmalige Overste SEYFFARDT deed dit in zijn meermalen aangehaalde voordracht in Krijgswetenschap, de toenmalige 1ste Luitenant-adjutant der Grenadiers W. C. SCHÖNSTEDT in zijn brochure „de Nederlandsche Infanterie”, de Nieuwe Rotterdammer Courant beval dit stelsel voor de kort te oefenen in haar artikelen, bij de behandeling van de legerwetten-ELAND, in het voorjaar van 1901 aan; in Denemarken is het ingevoerd.

Wij meenen, dat op boven aangegeven wijze de tegen die voorstellen geopperde bezwaren grootendeels zijn te ondervangen en op dezen grondslag het gebouw onzer defensie verder veilig zal zijn op te trekken.

De categorie der 4-maanders blijve alzoo beperkt tot die enkelen, die aan de hoogste te stellen lichamelijke en militaire eischen voldoen, voorloopig... totdat later, wanneer verplichte gymnastiek oefeningen in alle deelen des lands, voor alle jongelieden van een bepaalden leeftijd, onder de leiding van gestadig aan eene centrale gymnastiekschool gevormde leiders en voorwerkers, ons ook de noodige veerkracht en energie geschonken en aan orde en tucht gewend hebben, er geen bezwaar meer zal bestaan het verblijf onder de wapenen ook voor

¹⁾ Zie Bijlage B.

²⁾ Volgens de M. v. A. op de oorlogsbegroting voor dit jaar werd gedurende den loopenden winter (1902—1903) in 386 gemeenten voorbereidend militair onderricht gegeven en bedroeg het aantal jongelingen, dat aan dit onderricht deelnam, niet minder dan 17.500 (tegen resp. in 363 gemeenten met 12.712 deelnemers in 1901—1902).

het meerendeel tot 4 maanden te beperken.¹⁾ En aldus te komen tot den algemeenen dienstplicht in zijn vollen omvang en zijn ware beteekenis!

Dezen toestand achten wij echter eerst in verre toekomst bereikbaar, zoodat daarmede hier geen rekening gehouden is.

Door de verkorting van den dienstdtijd van 8 tot 5 jaren is het verder mogelijk het aantal of den duur der herhalingsoefeningen mede te verminderen, door het laten vervallen nl. van de opkomst, die anders in het 6^e, 7e of 8ste jaar zou plaats hebben. In stede dus van 3 herhalingsoefeningen tot een totaal van 3 maanden bij de onbereden en van 2 oefeningen tot een totaal van 2 maanden bij de bereden wapens, kan met 2 maanden, resp. 1 maand worden volstaan. (Bij de onbereden wapens b.v. in het 2e en 4e jaar één maand; deze laatste herhalingsoefening zou om de tactische eenheden bij de groote najaars-oefeningen op volle oorlogssterkte te brengen, ook over het 3e en 4e jaar zijn te verdeelen.) Van hoeveel beteekenis ook wederom deze verlichting van den dienst voor de oudere jaarklassen is, spreekt duidelijk genoeg.

De dienstplichtigen der onbereden wapens komen nu voor eerste-oefening niet meer gelijktijdig maar in twee verschillende perioden — in het voor- en in het najaar — op, zóódanig dat steeds een deel (de helft) der geoefenden onder de wapens is gedurende den tijd, dat de ongeoeffenden nog worden afgericht. Daar hierdoor de bestemming van het „blijvend gedeelte” grootendeels vervalt, voor kadervorming en dekking der mobilisatie ook niet meer op afzonderlijke troepenafdeelingen behoeft gerekend te worden, kan ook hierdoor nogmaals eene aanmerkelijke verlichting van den dienst verkregen, en het blijvend gedeelte beperkt worden tot dat, voor de bereden wapens benoodigd, en tot hen, die voor kader worden opgeleid.

Door het veel uitgebreider jaarlijksch contingent eindelijk, blijft bij de voorgestelde splitsing, zooals wij nader zullen zien, elk deel talrijk genoeg om steeds over eene voldoende krijgsmacht tot handhaving der binnenlandsche orde en rust te beschikken.

Eene opkomst van oudere lichten, met al de daaraan verbonden kosten en nadeelen, zal dan tot het verleden blijven behooren.

De wijze, waarop deze splitsing ware te regelen, is intusschen afhankelijk van de *legerorganisatie*, die wij dus thans eerst hebben te behandelen.

(Wordt vervolgd.)

¹⁾ Zie het inleidend woord van den vorigen redacteur van dit Tijdschrift bij het artikel van den Heer VAN AKEN: „Eene bijdrage tot de methode van het gymnastiekonderwijs”, in het Augustus-nummer 1902.

Bijlage A.VERLOOP VAN EENE LICHTING α .

Na 1 jaar....	0.94 a			
" 2 " 2.74 a	0.91 a	3.6 a	4.45 a	6.94 a
" 3 "	0.89 a			
" 4 "	0.86 a			
" 5 "	0.85 a			
" 6 "	0.84 a			
" 7 "	0.83 a			
" 8 "	0.82 a			
" 9 "	0.81 a			
" 10 "	0.80 a	5.46 a		
" 11 "	0.79 a			
" 12 "	0.78 a			
" 13 "	0.77 a			
" 14 "	0.76 a	3.6 a		
" 15 "	0.75 a			
" 16 "	0.74 a			
" 17 "	0.73 a			
" 18 "	0.72 a		10.05 a	
" 19 "	0.71 a			
" 20 "	0.70 a			
" 21 "	0.69 a			
" 22 "	0.68 a			
" 23 "	0.67 a			
" 24 "	0.66 a			
" 25 "	0.65 a			
" 26 "	0.64 a			
" 27 "	0.63 a			
" 28 "	0.62 a			
" 29 "	0.61 a			
" 30 "	0.60 a			

Bijlage B.

In het jongste „Verslag van den Staat der Hooge, Middelbare- en Lagere Scholen in het Koninkrijk der Nederlanden” over 1901—1902 lezen wij o. a. (bij het lager onderwijs):

„Van eene algemeene invoering van het onderwijs in de vrije en de orde-oefeningen der gymnastiek schijnt men nog ver af te zijn.

„Volgens de dienaangaande van het Rijksschooltoezicht ontvangen berichten verleenden Gedeputeerde Staten van Friesland aan de besturen van alle gemeenten, die zulks aanvroegen, op nieuw voor den

tijd van vijf jaren vrijstelling van de verplichting dat onderwijs te doen geven.

„Behalve te Leeuwarden en te Harlingen, zoomede op eenige scholen in het district Heerenveen, zoude dit vak in de provincie Friesland nergens worden onderwezen.

„Ook Gedeputeerde Staten van Noord-Holland schijnen om zoo te zeggen voetstoots de ontheffing te verleenen aan een ieder, die er om vraagt.

„Blijkens het verslag van den Inspecteur van het lager onderwijs in de tweede inspectie, wordt in de provincie Zuid-Holland te dien opzichte anders gehandeld.”

„Gedeputeerde Staten zonden in 1901 aan tal van gemeentebesturen, die de gebruikelijke (!) ontheffing van de verplichting tot het doen geven van onderwijs in de vrije en orde-oefeningen vroegen, het volgende antwoord:

„Overwegende, dat genoemd onderwijs naar de meening van hun college kan worden gegeven niet alleen in een afzonderlijk lokaal, maar ook op een niet-overdekte speelplaats of ander vrij terrein in de nabijheid der school, behalve bij buitengewoon ongunstige weersgesteldheid, waarvoor alsdan andere werkzaamheden moeten zijn aangewezen;

„dat hun college dus bij volgende aanvragen om dispensatie van dit beginsel zal uitgaan” enz.

Ouze hulde aan de Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland! Zou de Regeering echter die van de andere provinciën, met name Friesland en Noord-Holland, niet tot eenige mindere onverschilligheid en meerdere belangstelling kunnen aanzetten!

Wat in dit opzicht in *Zwitserland* geschiedt, waar de mannelijke jeugd van af het 10e levensjaar tot het verlaten der lagere school door een doeltreffend gymnastiekonderwijs voor den militairen dienst wordt voorbereid, is zeker genoegzaam bekend. Overigens zie men hiervoor het jaarlijksch verschijnend „Rapport du département militaire fédéral sur sa gestion en 19..”, waarin omtrent het voorbereidend onderricht zeer gedetailleerde — voor ons land wel beschamende! — verslagen voorkomen. (Zie hierover ook MEYBOOM's „Het Zwitsersche stelsel, type van een volksleger”).

Minder bekend zijn zeker de pogingen in *Noorwegen*, het rijk dat van alle landen den algemeenen dienstplicht in den meest radicalen vorm invoerde (Wet van 24 April 1899), tot verbetering van het vóóronderricht aangewend, hetgeen bij den uiterst korten eerste-oefeningstijd in het leger (zie het artikel van den Kapitein van het Deensche leger P. N. NIEUWENHUIS in het October-nummer 1902 van dit Tijdschrift) natuurlijk van het hoogste belang werd geacht. Ook daar was tot kort geleden door het niet verplicht stellen van het gymnastiekonderricht in de volksscholen het aantal vóórgeoefenden slechts gering, terwijl ook de geldelijke bijdragen van de Regeering aan de vrijwillige schietverenigingen geen doel troffen.

Ter wegneming dezer gebreken werd door eene door het D. v. O. benoemde Commissie voorgeslagen:

- 1°. het gymnastiekonderwijs en het vóóronderricht in het schieten in alle volks- en hoogere scholen verplichtend te stellen;
- 2°. de gemeenten te verplichten openbare sportplaatsen in te voeren;
- 3°. de toetreding van de jeugd tot de vrijwillige schietverenigingen door kosteloozen afstand van geweren en munitie — of wel toelage bij gebruik van eigen geweren — te bevorderen;
- 4°. in de wet op den dienstplicht de verplichting op te nemen voor alle dienstplichtigen der infanterie en der cavalerie gedurende hun diensttijd (16 jaar) een zeker aantal patronen te verschieten.

(*Mil. Wochenblatt*, N°. 54 van 1902.)